

Grunder för fristående examen

**SPECIALYRKESEXAMEN
FÖR INSTRUMENTBYGGARMÄSTARE
2007**

Grunder för fristående examen

**SPECIALYRKESEXAMEN
FÖR INSTRUMENTBYGGARMÄSTARE
2007**

© Utbildningsstyrelsen 2008

Edita Prima Oy

Helsingfors 2008

ISBN 978-952-13-3737-6 (häft.)

ISBN 978-952-13-3738-3 (pdf)

DNR **33/011/2007**

FÖRESKRIFT **Iakttas som förpliktande**

DATUM **4.12.2007**

Giltighetstid
fr.o.m. 1.1.2008 tillsvidare

De stadganden på vilka befogenheten att
utfärda föreskriften bygger

L 631/1998 13 § 2 mom

Upphäver Föreskrift Nr **8/011/98, 3.4.1998**

GRUNDERNA FÖR SPECIALYRKESEXAMEN FÖR INSTRUMENTBYGGARMÄSTARE

Utbildningsstyrelsen har fastställt grunderna för specialyrkesexamen för instrumentbyggarmästare. Examensgrunderna ska iakttas fr.o.m. 1.1.2008 tillsvidare.

Examenskommissionen, examensarrangören och utbildningsanordnaren kan inte lämna grunderna för examen obeaktade eller avvika från dem.

När utbildning som förbereder för en fristående examen anordnas, beslutar utbildningsanordnaren om innehållet i utbildningen och ordnandet av utbildningen i enlighet med examensgrunderna. Den som deltar i utbildningen skall som en del av utbildningen beredas möjlighet att avlägga en fristående examen.

Generaldirektör

KIRSI LINDROOS

Kirsi Lindroos

Undervisningsrådet

HANNA KETONEN

Hanna Ketonen

INNEHÅLL

Kapitel 1

Fristående examina	7
1 § Anordnande av fristående examina	7
2 § Avläggande av fristående examen	7
3 § Grunderna för fristående examen	7
4 § Personlig tillämpning i fristående examen	8
5 § Bedömning av yrkesskickligheten i fristående examen	8
6 § Betyg	8
7 § Utbildning som förbereder för fristående examen.....	9

Kapitel 2

Uppbyggnaden av specialyrkesexamen för instrumentbyggarmästare.....	9
1 § Examensdelarna	9

Kapitel 3

Kraven på yrkesskicklighet i specialyrkesexamen för instrumentbyggarmästare och grunderna för bedömningen	11
1 § Planering av instrument	11
a) Krav på yrkesskicklighet	11
b) Mål och kriterier för bedömningen	11
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet.....	12
2 § Företagsverksamhet och ledarskap inom instrumentbyggnadsbranschen.....	13
a) Krav på yrkesskicklighet	13
b) Mål och kriterier för bedömningen	13
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet.....	14
3 § Byggande av instrument	15
a) Krav på yrkesskicklighet	15
b) Mål och kriterier för bedömningen	15
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet.....	17
4 § Reparation av instrument.....	17
a) Krav på yrkesskicklighet	17
b) Mål och kriterier för bedömningen	17
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet.....	19
5 § Företagsamhet.....	19
a) Krav på yrkesskicklighet	19
b) Mål och kriterier för bedömningen	19
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet.....	21

Kapitel 1

FRISTÅENDE EXAMINA

1 § Anordnande av fristående examina

Examenskommissionerna som tillsätts av Utbildningsstyrelsen och består av representanter för arbetsgivare, arbetstagare, lärare och vid behov självständiga yrkesutövare ansvarar för anordnandet och övervakningen av fristående examina samt utfärdar examensbetyg. Examenskommissionerna gör ett avtal om anordnande av fristående examina med utbildningsanordnarna och vid behov med andra sammanslutningar och stiftelser. Fristående examina kan inte anordnas utan giltigt avtal med examenskommissionen.

2 § Avläggande av fristående examen

Fristående examen avläggs genom att examinanderna vid examenstillfällena i praktiska arbetsuppgifter påvisar det kunnande som förutsätts i examensgrunderna. Varje examensdel ska bedömas skilt för sig. Bedömningen görs som ett samarbete mellan representanter för arbetsgivare, arbetstagare och undervisningssektorn. Inom branscher där det är vanligt med självständiga yrkesutövare tas även denna part i beaktande vid valet av bedömare. Bedömningen godkänns slutligen av examenskommissionen. Examensbetyg kan beviljas då examinanden har avlagt alla examensdelar som krävs med godkänt vitsord.

3 § Grunderna för fristående examen

I examensgrunderna fastställs vilka delar och eventuella kompetensområden som hör till examen, uppbyggnaden av examen, den yrkesskicklighet som krävs i de olika examensdelarna, bedömningsgrunderna (målen och kriterierna för bedömningen) samt sätten att påvisa yrkesskicklighet.

En examensdel utgör ett delområde inom yrket som går att avskilja från den naturliga arbetsprocessen till en självständig helhet som kan bedömas. Kraven på yrkesskicklighet som beskrivs i de olika examensdelarna koncentrerar sig på de centrala funktionerna och verksamhetsprocesserna inom yrket samt på yrkespraxis inom den aktuella branschen. De omfattar även färdigheter som allmänt behövs i arbetslivet, till exempel sociala färdigheter.

Målen och kriterierna för bedömningen är härledda ur kraven på yrkesskicklighet. Målen för bedömningen anger de kunskapsområden som man vid bedömningen fäster särskild vikt vid. Definitionen av dessa mål underlättar också bedömningen av den aktuella arbetsprocessen. Bedömningen ska täcka alla de mål för bedömning som beskrivs i examensgrunderna. Kriterierna för bedömningen bestämmer den kvalitativa och kvantitativa nivån på en godkänd prestation.

Sätten att påvisa yrkesskicklighet innehåller preciserande anvisningar om avläggandet av examen. Yrkesskickligheten påvisas i allmänhet i autentiska arbetsuppgifter. Sätten att påvisa yrkesskicklighet kan innehålla direktiv för bl.a. hur en examensprestation vid behov kan kompletteras så att alla krav på yrkesskicklighet blir beaktade.

4 § Personlig tillämpning i fristående examen

Utbildningsstyrelsen har utfärdat en särskild föreskrift om personlig tillämpning.

5 § Bedömning av yrkesskickligheten i fristående examen

Vid bedömning av yrkesskickligheten är det viktigt att ingående och noggrant granska hur examinanderna visar att de kan det som examensgrunderna förutsätter i kraven på yrkesskicklighet för den aktuella examensdelen. Vid bedömningen tillämpas de bedömningskriterier som fastställts i examensgrunderna. Bedömarna ska mångsidigt använda sig av olika och i första hand kvalitativa bedömningsmetoder. Används endast en metod, blir resultatet inte nödvändigtvis tillförlitligt. Vid bedömningen beaktas bransch- och examensspecifika särdrag i enlighet med examensgrunderna. Om examinanderna har tillförlitliga utredningar om tidigare påvisat kunnande, granskar bedömarna hur de motsvarar kraven på yrkesskicklighet i examensgrunderna. Bedömarna föreslår för examenskommissionen att kunnandet erkänns som en del av examensprestationen. Examenskommissionen fattar det slutliga beslutet om erkännande av tidigare påvisat kunnande som tillförlitligt utretts.

Bedömning av yrkesskicklighet är en process där insamling av bedömningsmaterial och dokumentering av bedömning spelar en viktig roll. Representanter för arbetslivet och lärare gör på trepartsbasis en noggrann och mångsidig bedömning. Examinanderna ska klart och tydligt få veta hur bedömningsgrunderna tillämpas i deras eget fall. De ska också ges möjlighet att själva bedöma sina prestationer. Examensarrangören gör upp ett bedömningsprotokoll över examensprestationen för den aktuella examensdelen som undertecknas av bedömarna. Till en bra bedömningsprocess hör också att efter detta ge examinanderna respons på prestationerna. Det slutliga bedömningsbeslutet fattas av examenskommissionen.

Bedömare

De personer som bedömer examinandernas yrkesskicklighet ska ha god yrkeskunskap inom det aktuella området. Examenskommissionen och examensarrangören kommer överens om bedömarna i avtalet om anordnande av fristående examen.

Rättelse av bedömning

Examinanderna kan inom lagstadgad tid anhålla om rättelse av bedömning av den examenskommission som ansvarar för den aktuella examen.

En skriftlig begäran om rättelse riktas till examenskommissionen. Examenskommissionen kan efter att ha hört bedömarna besluta om en ny bedömning. Det går inte att genom besvär anhålla om ändring av examenskommissionens beslut som gäller rättelse av bedömning.

6 § Betyg

Examenskommissionen beviljar examensbetyg och betyg för en eller flera avlagda examensdelar. Betyg över deltagande i förberedande utbildning ges av utbildningsanordnaren. Utbildningsstyrelsen har utfärdat direktiv om vilka uppgifter som ska framgå ur betyg för fristående examina, utbildning som förbereder för fristående examen och läroavtalsutbildning.

Betyg för en eller flera examensdelar ges på begäran. Examensbetyget, liksom betyget för en eller flera avlagda examensdelar, undertecknas av en representant för examenskommissionen och en representant för examensarrangören.

En anteckning om avlagd fristående examen i ett av Utbildningsstyrelsen godkänt yrkesbevis är ett intyg över avlagd examen som är jämförbart med ett examensbetyg. Examensarrangören skaffar och undertecknar yrkesbeviset. Yrkesbeviset är avgiftsbelagt för examinandan.

7 § Utbildning som förbereder för fristående examen

Det går formellt sett inte att ställa förhandsvillkor i fråga om utbildning för dem som deltar i fristående examina. Examina avläggs ändå huvudsakligen i samband med förberedande utbildning.

Förberedande utbildning ska anordnas i enlighet med examensgrunderna. Utbildningen och examenstillfällena ska planeras utgående från examensdelarna. Den som deltar i utbildning som förbereder för fristående examen ska ges möjlighet att delta i examenstillfällena och avlägga fristående examen som en del av utbildningen.

Kapitel 2

UPPBYGGNADEN AV SPECIALYRKESEXAMEN FÖR INSTRUMENTBYGGARMÄSTARE

1 § Examensdelarna

Instrumentbyggande är den allmänna beteckningen för flera olika yrken inom branschen. I den här examen fördelas instrumentbyggandet på följande kompetensområden:

Kompetensområde

BYGGANDE AV KNÄPPINSTRUMENT

Om kompetensområdet är byggande av knäppinstrument måste examinandan för att erhålla examensbetyg avlägga de två följande examensdelarna med vitsordet godkänt:

1 § Planering av instrument

2 § Företagsverksamhet och ledarskap inom instrumentbyggnadsbranschen

samt en av följande valbara delar:

3 § Byggande av instrument

4 § Reparation av instrument.

Kompetensområde BYGGANDE AV STRÅKINSTRUMENT

Om kompetensområdet är byggande av stråkinstrument måste examinanden för att erhålla examensbetyg avlägga de två följande examensdelarna med vitsordet godkänt:

- 1 § Planering av instrument
- 2 § Företagsverksamhet och ledarskap inom instrumentbyggnadsbranschen

samt en av följande valbara delar:

- 3 § Byggande av instrument
- 4 § Reparation av instrument.

Kompetensområde DRAGSPELSBRANSCHEN

Om kompetensområdet är dragspelsbranschen måste examinanden för att erhålla examensbetyg avlägga de två följande examensdelarna med vitsordet godkänt:

- 1 § Planering av instrument
- 2 § Företagsverksamhet och ledarskap inom instrumentbyggnadsbranschen

samt den ena av följande delar:

- 3 § Byggande av instrument
- 4 § Reparation av instrument.

Kompetensområde ANNAT OMRÅDE INOM INSTRUMENTBYGGANDE

Ifall kompetensområdet är något annat område inom instrumentbyggande, måste examinanden för att erhålla examensbetyg avlägga de två följande examensdelarna med vitsordet godkänt:

- 1 § Planering av instrument
- 2 § Företagsverksamhet och ledarskap inom instrumentbyggnadsbranschen

samt en av följande valbara delar

- 3 § Byggande av instrument
- 4 § Reparation av instrument.

Förutom dessa kan examinanden fritt till sin examen foga delen

- 5 § Företagsamhet.

Kapitel 3

KRAVEN PÅ YRKESKICKLIGHET I SPECIALYRKESEXAMEN FÖR INSTRUMENTBYGGARMÄSTARE OCH GRUNDERNA FÖR BEDÖMNINGEN

En instrumentbyggarmästare är en fackman som är utbildad för att arbeta med de mest krävande arbetena inom instrumentbyggnadsbranschen. En instrumentbyggarmästare kan arbeta självständigt och handleda andras arbeten. Förutom att han eller hon behärskar instrumentbyggandet, har han eller hon tillräckliga kunskapsmässiga och praktiska färdigheter för att verka som självständig företagare. En instrumentbyggarmästare har arbetat länge inom branschen på ett yrkesmässigt sätt och har förutom en hög kunskaps- och färdighetsnivå uppnått en bred syn på och erfarenhet av sitt kompetensområde. Instrumentbyggarmästaren utför arbetet snabbt och högklassigt.

1 § Planering av instrument

Examinanden kan planera ett instrument från början till slut. Med planering av ett instrument kan här, till anpassade delar, också avses planering av reparation av ett instrument.

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanden har djup kännedom om traditionen och kulturen inom instrumentbyggnadsbranschen.	Tradition och kultur inom instrumentbyggnadsbranschen Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • känner till de klassiska modellerna för sitt instrument och variationer på dem • har omfattande kännedom om musik- och instrumentkulturens historia och nutid • känner till sitt instruments musik- och spelstilar samt vilka krav de ställer på instrumenten • känner till beteckningssätten för musik och stämning av instrument samt teorin • vet hur musikinstrument klassificeras och hur deras ljud produceras även utanför det egna specialområdet • känner till den historiska utvecklingen för uppbyggnaden av det egna instrumentet • känner till instrumentplaneringens och schablonernas historia.
Examinanden behärskar produktutvecklingsprocessen inom instrumentbyggnadsbranschen.	Produktutveckling av instrument Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • känner till målen för och skedena i produktutvecklingen för det egna instrumentet samt grunderna för metoderna som används i dem

	<ul style="list-style-type: none"> • kan planera och utveckla ekonomiskt lönsamma produkter • kan skapa nätverk och samarbeta vid planeringen, tillverkningen och marknadsföringen av instrumenten • kan följa med utvecklingen inom sin bransch.
Examinanden kan planera instrument.	<p>Planering av instrument Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar den akustiska, visuella och tekniska planeringen av ett instrument • kan kopiera nödvändiga mått och former av ett befintligt instrument • kan välja ett lämpligt planeringsätt • känner till uppbyggnaden av sin instrumenttyp • kan utarbeta och tolka arbetsritningar • kan göra de schabloner som behövs • kan planera olika instrumentmodeller som kunden önskar, t.ex. ett unikt exemplar, en tidigare okänd instrumentversion eller ett instrument planerat för serieproduktion • kan motivera sina beslut.
Examinanden kan planera produktionen av sitt instrument.	<p>Planering av produktionen Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan planera produktionen av sitt instrument så att den är lönsam, riskfri och ekologisk • kan planera ett nytt instrument som en del av den produktion som redan finns.
Examinanden kan kommunicera muntligt, skriftligt och visuellt.	<p>Kommunikationsfärdigheter Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan presentera planeringsresultaten begripligt och vid behov också på främmande språk.

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

I den här examensdelen kan planering av instrument också betyda planering av instrumentets reparationsprocess. Examen avläggs enligt en på förhand uppgjord och godkänd plan för fristående yrkesprov på arbetsplatsen eller i utbildningsanordnarens lokaler. Vid behov kan provet kompletteras med intervjuer, frågor eller olika dokument.

Den här examensdelen avläggs helst i samband med andra examensdelar inom det egna kompetensområdet. Då det fristående yrkesprovet anordnas i anslutning till andra examensdelar måste provanordnaren sörja för att bedömningen kan avskiljas till en egen helhet.

2 § Företagsverksamhet och ledarskap inom instrumentbyggnadsbranschen

Examinanden måste förutom att han eller hon behärskar instrumentbyggande även ha tillräckliga kunskapsmässiga och praktiska färdigheter för att verka som självständig företagare eller ta emot krävande uppgifter inom företag, sammanslutningar och projekt.

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanden är förtrogen med sitt kompetensområde och sina egna förutsättningar att verka som företagare.</p>	<p>Företagarfärdigheter Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan bedöma sina personliga egenskaper och sin yrkesskicklighet samt behov av yrkesmässig utveckling • vet tillräckligt om företagsverksamhet för att kunna verka som företagare eller ledare för en produktionsenhet • kan leda och instruera andras arbeten • kan planera sin verksamhet på lång sikt och utforma sin strategi med tanke på framtiden.
<p>Examinanden känner till lagar, förordningar och skyldigheter som gäller hans eller hennes verksamhet.</p>	<p>Lagkunskap Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • förstår vilka skyldigheter konsumentlagen ålägger • känner till lagstiftningen om mönsterrätt och upphovsrätt inom sitt område • känner till skyldigheter inom sitt område i fråga om produktsäkerhet och -ansvar • känner till miljölagstiftningen inom sin bransch.
<p>Examinanden känner till den ekonomiska administrationen inom företaget.</p>	<p>Affärsverksamhet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till skyldigheterna i anslutning till beskattning • kan och förstår ekonomiadministration och kan vid behov anlita sakkunniga inom branschen • identifierar och förstår vilket ansvar och vilka risker som är förknippade med företagsverksamhet inom instrumentbyggnadsbranschen.
<p>Examinanden kan prissätta sin produkt lönsamt.</p>	<p>Prissättning Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till marknadsläget för sina produkter och kan prissätta dem lönsamt • kan motivera kostnadsstrukturens inverkan på produktens pris.

Examinanden kan sälja och marknadsföra sin produkt.	Marknadsföring och försäljning Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • kan utarbeta broschyrer och annat marknadsföringsmaterial antingen ensam eller i samarbete med sakkunniga • kan välja lämpliga kanaler för marknadsföring och lämpliga försäljningssätt för sina produkter och tjänster.
Examinanden beaktar sin egen och arbetsgemenskapens välmåga.	Arbetsvälmåga Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • kan på sin arbetsplats fästa uppmärksamhet vid faktorer som inverkar på välmågan, såsom en trivsamt omgivning och atmosfär • kan ta ansvar för att själv orka.

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Examen avläggs enligt en på förhand uppgjord och godkänd plan för fristående yrkesprov på arbetsplatsen eller i utbildningsanordnarens lokaler. Vid behov kan provet kompletteras med intervjuer, frågor eller olika dokument. Omfattningen av och innehållet i examensprestationen fastställs för varje examinand enligt kraven på yrkesskicklighet.

Den här examensdelen avläggs helst i samband med andra examensdelar inom det egna kompetensområdet. Då yrkesprovet anordnas i anslutning till andra examensdelar måste provanordnaren sörja för att bedömningen kan avskiljas till en egen helhet.

Valbara delar, en av följande väljs:

3 § Byggande av instrument
eller

4 § Reparation av instrument

I båda examensdelarna kan examinandens specialiseringsområde vara antingen byggande av instrument eller reparation av instrument. Examinanden kan antingen välja byggande av ett instrument eller reparation av ett instrument för sitt prov. Examinanden måste visa djupare kunskaper i sitt kompetensområde än i motsvarande bedömningsobjekt i gesäll-examen.

3 § Byggande av instrument

Examinanden ska kunna bygga instrumenten inom sitt kompetensområde lönsamt och högklassigt.

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanden kan planera och motivera arbetsprocessen vid byggande av instrument.	Planering av arbetsprocessen Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • kan utarbeta en arbetsordning för att tillverka instrument • kan välja de mest ändamålsenliga arbetsmetoderna • kan göra upp en tidtabell för arbetet och också beakta kundens önskemål • kan beakta växlingarna av luftfuktighet och temperatur under de olika årstiderna • kan också lära andra arbetsprocessen.
Examinanden är förtrogen med de material som används i det egna instrumentet.	Instrumentets material Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • känner till och identifierar material som används i det egna instrumentet samt materialens kvalitet och kvalitetsklassificering • känner till vilka egenskaper som krävs av virket som används för instrumentbyggnad • vet hur olika material beter sig och lämpar sig för respektive ändamål • vet hur materialen förbereds, lagras och prissätts • förstår hurdan inverkan omgivande förhållanden, som t.ex. ljus, luftfuktighet och temperatur, har på materialen.
Examinanden känner till arbetsredskapen och maskinerna inom sin bransch samt kan underhålla dem och använda dem riskfritt.	Arbetsredskap och maskiner Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • kan välja det mest ändamålsenliga arbetsredskapet för varje arbetsskede • kan slipa, underhålla, behandla, bearbeta och förvara handverktygen ändamålsenligt • kan underhålla och upprätthålla bearbetningsmaskiner • känner till specialverktygen inom sitt kompetensområde samt kan använda och vid behov tillverka dem • kan allt efter behov tillverka former, stöd och hjälpanordningar.

<p>Examinanden kan tillverka instrument av god kvalitet.</p>	<p>Tillverkning av instrument Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan tillverka ett tillräckligt hållbart instrument som till sin klang, spelbarhet och formgivning är högklassigt och till sitt utseende klanderfritt • kan välja, anskaffa, behandla och tillverka instrumentdelar • kan bedöma hur tillförlitliga ritningar är och tillverka instrument utgående från dem • behärskar de traditionella och moderna behandlingsmetoder med vilka ett instrument av god kvalitet tillverkas • känner till limmen inom sitt kompetensområde och behärskar tekniken för att limma och foga • behärskar ytbehandlingstekniker inom sitt kompetensområde och känner till vilka egenskaper behandlingsmaterialen har och hur de beter sig • kan vid behov tillverka ytbehandlingsmaterial • kan finslipa och reglera instrumentets ljud och spelbarhet (setup) till det önskvärda • känner till grunderna för mätning av strängar och egenskaperna hos olika typer av strängar • behärskar vid behov kraven för elektronisk ljudåtergivning samt ljudåtergivningsteknik • kan stämma sitt instrument och bedöma ljudkvaliteten genom att själv spela • kan arbeta professionellt: smidigt, säkert, ekonomiskt lönsamt och med en säkerhet som bygger på erfarenhet.
<p>Examinanden kan arbeta säkert och ergonomiskt.</p>	<p>Arbetssäkerhet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan ordna och hålla arbetslokalerna snygga och säkra • iakttar god säkerhet i arbetet i fråga om arbetsredskap, maskiner, buller, lösningsmedel, trädamm och giftiga material • förstår betydelsen av ergonomi, arbets säkerhet, hälsa och att orka i arbetet.

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

I den här examensdelen bygger examinanden ett instrument från början till slut. Examen avläggs enligt en på förhand uppgjord och godkänd plan för fristående yrkesprov på arbetsplatsen eller i utbildningsanordnarens lokaler. Vid behov kan provet kompletteras med intervjuer, frågor eller olika dokument. Omfattningen av och innehållet i examensprestationen fastställs för varje examinand enligt kraven på yrkesskicklighet. I bedömningen bör man beakta att examinandens kunnande ska vara på en högre nivå än i motsvarande delar för gesällexamen.

4 § Reparation av instrument

Examinanden ska kunna reparera instrument inom sitt kompetensområde lönsamt och högklassigt.

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanden kan identifiera fel och skador i instrumentet och välja det lämpligaste reparationssättet.	Fastställande av fel Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • känner till uppbyggnaden och byggnadsstilen för sin instrumenttyp • kan identifiera fel i instrumentet, orsaken till felet och bedöma behovet av reparation • kan välja det reparationssätt som lämpar sig bäst för felet och byggnadsstilen • känner till olika tekniker för reparation och deras historia • bedömer instrumentets historiska värde och hur ändamålsenliga förändringarna är i relation till det • kan bedöma karaktären på instrumentets ljud och känner till möjligheterna att ändra det • kan bedöma instrumentets spelbarhet och känner till möjligheterna att justera den • kan vid behov identifiera instrumentets ursprung och penningvärde
Examinanden kan planera arbetsprocessen för att reparera ett instrument.	Planering av arbetsprocessen Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • kan bedöma om de egna färdigheterna räcker till för den erbjudna arbetsuppgiften • kan utarbeta en arbetsordning för att reparera ett instrument • kan välja de mest ändamålsenliga arbetsmetoderna • kan utforma en tidtabell för arbetet och också beakta kundens önskemål

	<ul style="list-style-type: none"> • kan beakta växlingarna i luftfuktighet och temperatur under de olika årstiderna.
Examinanden känner till de material som används i instrumenten.	<p>Instrumentets material</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till och identifierar de material som används i instrumentet, deras kvalitet och kvalitetsklassificeringar • känner till olika materials beteende och lämplighet för respektive ändamål • känner till vilka egenskaper som krävs av reparationsmaterialen • känner till förändringar som beror på att materialen blir gamla • förstår inverkan av omgivande omständigheter som t.ex. hur ljus, luftfuktighet och temperatur inverkar på materialen.
Examinanden känner till vilka arbetsredskap och maskiner som behövs för att reparera instrument inom det egna kompetensområdet samt kan använda dem riskfritt och underhålla dem.	<p>Arbetsredskap och maskiner</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan välja det mest ändamålsenliga arbetsredskapet för respektive arbetsskede • kan slipa, underhålla, behandla och förvara handverktyg på ett ändamålsenligt sätt • kan underhålla och upprätthålla behandlingsmaskiner • känner till specialverktyg inom sitt kompetensområde samt kan använda och vid behov tillverka dem • kan tillverka former, stöd och hjälpanordningar som behövs.
Examinanden kan underhålla och högklassigt reparera instrument inom sitt kompetensområde.	<p>Reparation av instrument</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan välja, anskaffa, behandla och vid behov tillverka delar som behövs för en reparation • behärskar traditionella och moderna reparationstekniker, med vilka instrument repareras högklassigt • känner till lim och behärskar limningstekniker • identifierar ytbehandlingstekniker och metoder att reparera ytor inom sitt kompetensområde • är förtrogen med ytbehandlingsmaterialens egenskaper och beteende • behärskar vid behov tillverkning av ytbehandlingsmaterial som behövs vid reparation

	<ul style="list-style-type: none"> • kan finslipa och justera instrumentets ljud (setup) till det önskvärda • känner till grunderna för mätning av strängar och olika strängars egenskaper och kan vid behov tillverka en sträng • behärskar vid behov kraven för elektronisk ljudåtergivning samt ljudåtergivningsteknik • kan identifiera och vid behov reparera elfel i instrumenten • arbetar professionellt: smidigt, säkert, ekonomiskt lönsamt och med en säkerhet som grundar sig på erfarenhet.
Examinanden kan arbeta på ett säkert och ergonomiskt sätt.	<p>Arbets säkerhet Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan ordna och hålla arbetslokalerna snygga och säkra • följer god säkerhet i arbetet då det gäller arbetsredskap, maskiner, buller, lösningsmedel, trädamm och giftiga material • förstår betydelsen av ergonomi, arbets säkerhet, hälsa och att orka i arbetet.

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

I den här examensdelen utför examinanden en eller flera mindre instrumentreparationer. Examen avläggs enligt en på förhand uppgjord och godkänd plan för fristående yrkesprov på arbetsplatsen eller i utbildningsanordnarens lokaler. Vid behov kan provet kompletteras med intervjuer, frågor eller olika dokument. Omfattningen av och innehållet i examensprestationen fastställs för varje examinand enligt kraven på yrkesskicklighet. I bedömningen måste man beakta att examinandens kunnande måste vara på en högre nivå än i motsvarande delar för gesällexamen.

5 § Företagsamhet

Examinanden har rätt att foga delen Företagsamhet till sin examen. Kraven på yrkesskicklighet samt målen och kriterierna för bedömningen i denna valfria examensdel är följande:

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanden kan bedöma sina personliga färdigheter och möjligheter att eventuellt verka som företagare inom branschen.	<p>Bedömning av de egna företagarfärdigheterna Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • vet hurdana personliga färdigheter som bidrar till att man lyckas som företagare och kan utgående från det specificera och utvärdera sina egna förutsättningar att verka som företagare • kan vägleda av sakkunniga göra upp en

	plan för att utveckla sina företagarfärdigheter.
Examinanden kan granska branschen och de möjligheter och risker som är förknippade med inledande och utvecklande av företagsverksamhet.	<p>Utredning av företagets verksamhetsförutsättningar</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • har satt sig in i branschen så att han eller hon kan granska dess framtidsutsikter och utveckling samt möjligheterna på marknaden med tanke på inledande av egen företagsverksamhet • kan bedöma det eventuella egna företagets lönsamhet, m.a.o. om det går att försörja sig på det • har klart för sig en företagares ansvar och förpliktelser.
Examinanden känner till olika sätt att inleda företagsverksamhet och olika företagsformer och kan utveckla en preliminär affärsidé för sitt företag.	<p>Utformning av en affärsidé</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan jämföra olika sätt att inleda företagsverksamhet och känner till de vanligaste lösningarna i Finland, t.ex. företagsformer, startprocedurer samt ansvar och risker och kan med experter diskutera alternativen för sin egna eventuella företagsverksamhet • kan tillsammans med experter utveckla en preliminär affärsidé för sitt företag och vet hurdana ekonomiska, produktionsmässiga och psykiska resurser det kräver att inleda företagsverksamhet • kan med experter diskutera den egna företagsidéns möjligheter att lyckas.
Examinanden kan skapa kund- och nätverksrelationer.	<p>Kund- och nätverksrelationer</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan överväga olika alternativ och utgående från sina möjligheter bygga upp kund-, leverantörs- och övriga nätverksrelationer som är viktiga för företagets kontinuitet • kan göra utkast till avtal med ovan nämnda nätverkspartner genom att anlita experter.
Examinanden kan handla enligt de viktigaste företagsekonomiska principerna.	<p>Ekonomisk verksamhet</p> <p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan välja verksamhetssätt som främjar ett företags lönsamhet och prissätta tjänster med beaktande även av marknadsrelaterade faktorer • kan tolka ett företags bokslut i fråga om kapital, tillgångar, solvens och resultat samt överväga möjligheterna att utveckla den ekonomiska verksamheten, vid behov i

	samarbete med sakkunniga <ul style="list-style-type: none"> • kan göra upp en grov resultatprognos för sitt företag och anlita sakkunniga i beskattningsfrågor.
Examinanden kan använda sakkunnigtjänster.	Sakkunnigtjänster Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • kan för grundande av ett företag och i verksamhetens olika skeden skaffa den information och de sakkunnigtjänster som behövs.

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Vid avläggandet av denna examensdel är det centrala att examinandena kan utvärdera sina egna förutsättningar att verka som företagare. Examinanden kan granska möjligheterna för att företagsverksamheten ska lyckas, utforma en affärsidé för sitt eventuella företag och beräkna om den tilltänkta verksamheten skulle vara lönsam och försörja företagaren. Examinanden kan utnyttja olika nätverk och sakkunnigtjänster vid planerandet och inledandet av företagsverksamheten.

Yrkesprovet i examensdelen består av en preliminär affärsidé för det egna företaget kompletterad med utredningar, alster och rapporter om förutsättningar och risker som är förknippade med verksamheten samt med dokument som beskriver processens gång. Yrkesprovet ska även omfatta examinandens egna personliga utvärdering och plan för utveckling av de egna möjligheterna och förutsättningarna att verka som företagare.

Yrkesprovet fördjupas genom ett samtal med sakkunniga, där man preciserar den blivande företagarens förmåga att besluta om att eventuellt inleda företagsverksamhet.

Bedömningen sker som ett samarbete mellan näringslivets parter, experter på företagsamhet och representanter för utbildningen.

Utbildningsstyrelsen har godkänt dessa examensgrunder med stöd av lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

De fristående examina är examina som särskilt planerats och utvecklats för att avläggas av den vuxna befolkningen.

Planeringen och genomförandet av de fristående examina baserar sig på ett nära samarbete mellan sakkunniga inom undervisning och arbetsliv.

Utbildningsstyrelsen/biblioteket
Pb 380
00531 Helsingfors
tfn: (09) 774 774 50
fax (09) 774 774 75
kirjasto@oph.fi
www.utbildningsstyrelsen.fi